

EEN MOLENTEGELTABLEAU IN MEPPEL

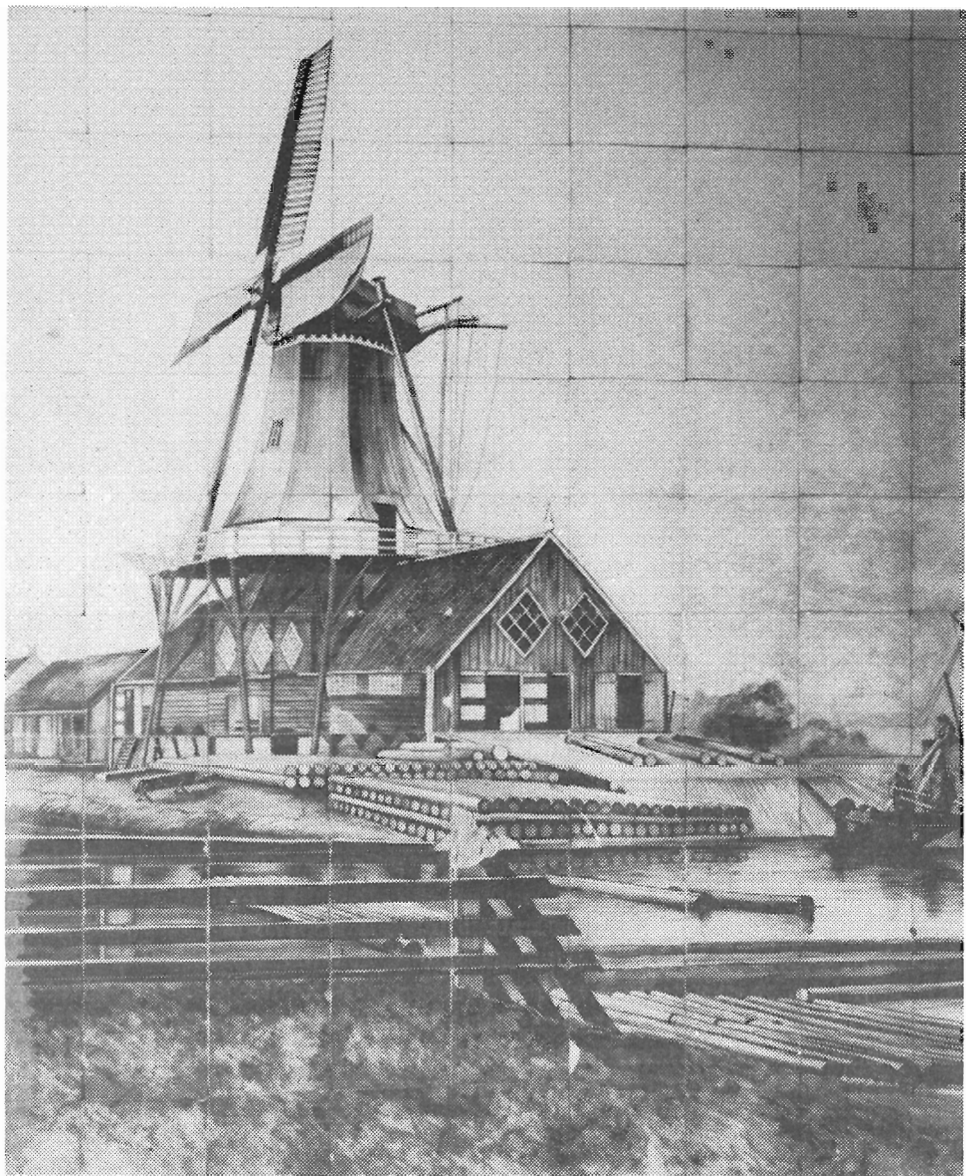
Een prachtig molentegeltableau, zo maar te zien en te bewonderen vanaf de straat - dat kan als u in Meppel even oplet bij het pand Noordeinde 4. In de portiek van de uit het begin van deze eeuw daterende villa is een groot tegeltableau te zien in de hoofdkleuren oker en geel, gevat in een witte lijst. Het vrijwel gave tableau, bestaande uit 99 tegeltjes van 15 x 15 cm, toont een fraaie houtzaagmolen. Het huis blijkt bij nadere beschouwing zowel aan de buitenzijde (boven het balkon onder de daklijst) als binnen nog een opmerkelijk aantal tegels (vooral veel tableaux van 4 en 6 tegeltjes) te bevatten, maar ons gaat het nu uiteraard om dat grote tableau bij de entree.

In het pand is het hoofdkantoor gevestigd van de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Zuidwest-Drenthe en Staphorst; via deze Stichting en via de Stichting Oud Meppel komen we meer te weten over het huis en zijn bouwer.

We maken dan kennis met de familie Vink, te beginnen met de in 1808 geboren Wolter Vink. Deze begon in 1843 een handel in hout en andere bouwmaterialen. De behoefte aan timmerhout was in Drenthe in die tijd aanzienlijk, en de houthandel ontwikkelde zich juist in Meppel voorspoedig omdat die plaats met zijn vele waterwegen gunstig lag voor de aanvoer, verwerking en verhandeling van hout. In de tweede helft van de 19e eeuw telde Meppel dientengevolge maar liefst vier houtzaagmolens. Houthandel Vink zou zijn zaagopdrachten veelal plaatsen bij de molen van Kleyenbergh op de Werkhorst. Maar de wind is, zoals bekend, een nukkige knecht, en toen Vink weer eens niet op tijd kon leveren omdat er voor het zagen van zijn aangevoerde boomstammen dagenlang niet genoeg wind was kocht hij in het westen een tweedehands stoomhoutzagerij, die op 12 mei 1874 ging draaien, als eerste in Drenthe. Het bedrijf heette dan ook "De Eersteling", en stond bij de Galgenkampsbrug. Uiteraard reageerden de molenaars met het plaatsen van stoommachines bij hun windmolens, en zo raakten de windhoutzaagmolens, net als overal elders, spoedig buiten bedrijf. "De Eersteling" werd later vervangen door een nieuwe - het bedrijf kreeg toen de naam "Margaretha". Wolter Vink, overleden in 1887, had twee zoons, Andries en Willem, die het bedrijf voortzetten. Het was Willem Vink, getrouwd in 1893, die in 1910 het huis aan het Noordeinde liet bouwen. De vele tegeltjes zijn er vrijwel zeker direkt in verwerkt, waarbij het opmerkelijk is dat Vink voor het grote tableau een houtzaagmolen koos - wie weet was dit een nostalgisch eerbetoon voor het prachtige werktuig dat mede door het initiatief van Vink senior ook in Meppel tot geschiedenis werd? Houthandel Vink is overigens eveneens al vele jaren geschiedenis. Na 1933 is in de woning Noordeinde 4 eerste een tandartspraktijk gevestigd geweest, vervolgens is het pand een tijdlang in gebruik geweest bij de Diaconie voor verzorging van bejaarden, daarna kwam er een ingenieursbureau, en nu dus de Stichting Dienstverlening. De op de foto goed zichtbare ronde glaspui is indertijd de etalage geweest van een korte tijd door een familielid gedreven winkeltje in jachtgeweren, hagel en spijkers.

Een voor ons zeer belangrijke vraag is natuurlijk of bekend is welke molen hier zo indrukwekkend fraai is afgebeeld. Zulke grote tableaux werden altijd

slechts op bestelling geleverd, en het lijkt niet zo onaannemelijk dat de opdrachtgever voor zo'n tamelijk kostbaar werkstuk zelf het voorbeeld leverde. Is het "De Werkhorst" misschien, waarmee houthandelaar Vink, naar we weten, zakelijke relaties had? Oppervlakkige vergelijking met de enige bekende foto van deze rond 1902 gesloopte molen (onder meer afgedrukt bij het be-

Het tegeltafel in de portiek van het pand Noordeinde 4 te Meppel. 9 x 11 = 99 tegeltjes van 15 x 15 cm (foto: R. Kooiker te Nijeveen).

Van deze foto kunnen afdrukken in kleur worden betrokken via de fotograaf, Roelof Kooiker, Het Nieveen 47, 7948 CK Nijeveen.

Het huis Noordeinde 4 te Meppel en de situering van het tegeltableau in de portiek.

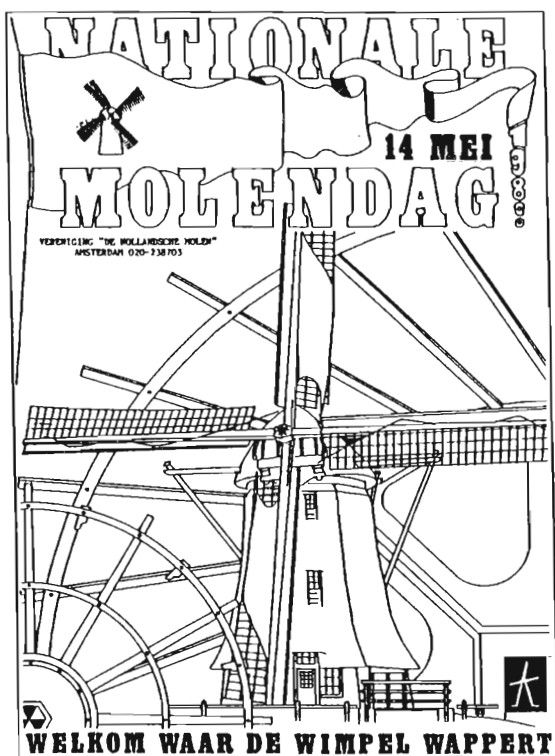

kende artikel van A. Bicker Caarten "De Meppeler Windmolens", NDVA 1968) toont wel enige gelijkenis, onder meer de vorm en de plaatsing van de ramen boven de sleephelling en de vorm van de wieken, maar zekerheid is er niet omdat er op andere punten, zoals de raampjes in de romp en de vorm van een zijdeur, duidelijke verschillen te zien zijn.

Het tegeltableau is volgens deskundigen van "Utrechts fabrikaat", en zeer waarschijnlijk vervaardigd door de tegelbakkerij Westraven (anno 1661). Helaas blijkt het deel van het oude archief van dit bedrijf, waarin de gegevens omtrent deze order te vinden zouden zijn geweest, verloren te zijn gegaan. We blijven dus in het ongewisse over de vraag welke molen hier is afgebeeld. Wat we nu wel weten is dat er een verband bestaat tussen de aanwezigheid van dit fraaie en opmerkelijke tegeltableau en de molenhistorie van Meppel.

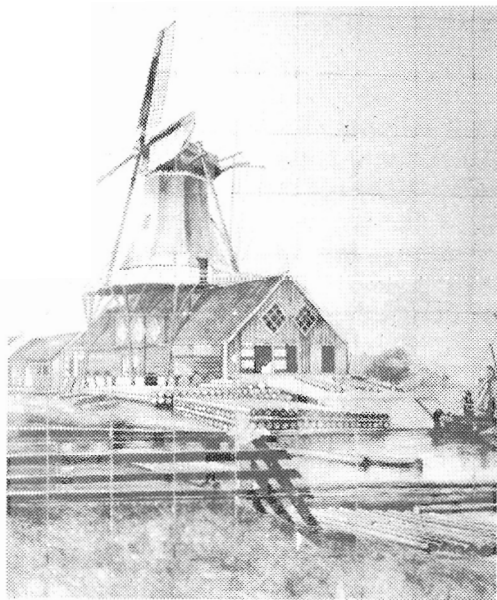
Jim van Opijnen.

- Bronnen: A. Bicker Caarten, t.a.p.
 id. "Windhoutzaagmolens in en nabij Meppel", "Oud Meppel", jrg. 4, nr. 4, blz. 12 e.v.
 J. Poortman, "Houthandel Vink", idem, blz. 20 e.v.
 "Interview met Mevrouw M. Barmen 't Loo-Vink", in personeelsorgaan St. Maatsch. Dienstverl. Zuidwest-Drenthe, 1985.
 Aanvullende info van de heer W. Vink te 's-Gravenhage, Stichting Oud-Meppel, Tichelaars Kon. Makkumer Aardwerk- en Tegelfabriek BV te Makkum, Tegelmuseum It Noflik Sté te Otterlo, BV Tegelfabriek Westraven te Groeneken.

TEGELPLATEAU TE MEPPEL

In Stellingnieuws nr. 15 hebben we u uitgebreid laten kennis maken met een fraai tegelplateau in de portiek van het pand Noordeinde 4. We wisten op dat moment niet welke molen model had gestaan voor dit tableau, waren wel van mening dat deze levensechte voorstelling de afbeelding van een bestaande (d.w.z. vroeger bestaande) molen moest zijn, en hoopten stilletjes dat onze publicatie dit raadsel zou oplossen. Daarin zijn we niet teleurgesteld, want binnen een paar dagen hadden we de eerste volhardende speurneus aan de telefoon. Het zal u, na lezing van ons eerste artikel, niet verbazen dat het Jannes Tigelaar was die meldde dat deel 2 van het boekje 'Nederlandse Molens in Oude Ansichten' op blz. 21 een ansichtkaart laat zien van de houtzaagmolen aan het Damsterdiep te Groningen, die als twee druppels water lijkt op de molen van ons Meppeler tegelplateau. De afbeelding komt ook voor in het boekje 'Groninger molens in oude ansichten', zo meldde ons de heer W.A.Bakker te Harkstede, de auteur van dat boekje. Ook de heer P.van Dijken te Uithuizen en de heer

De Hoop, een zaagmolen te Moerkapelle, Groningen.

J.S. Bakker te Moerkapelle zonden ons soortgelijke berichten - waarvoor onder dankzegging deze eervolle vermelding.

De desbetreffende molen, voorbeeld van een typische Groninger zaagmolen, stond aan de zuidzijde van het Damsterdiep buiten de Steentilpoort. De molen is in 1840 gebouwd ter vervanging van een paltrokzaagmolen, en is in 1917 gesloopt ondanks de toen nog zeer gave staat van onderhoud. De molen was een achtkante bovenkruier met stelling en zaagschuren. Het achtkant was gedekt met spaan, een fijne houtsoort. Het gevlucht was ongeveer 20 meter en beide roeden waren voorzien van zelfzwiching. Het achter de molen zichtbare muldershuis staat er nog. De molen zou de naam 'De Hoop' hebben gehad.

Dezelfde molen is ook afgebeeld in het Groninger Molenboek, blz. 22, maar is daar onder een heel andere hoek te zien.